

Det Anarkistiska Biblioteket

Kommunikationsgerilla

Ett meddelande från den obskyra tyska obygdén

Luther Blissett, Sonja Brünzels & Autonomia a.f.r.i.k.a.
gruppen

Luther Blissett, Sonja Brünzels & Autonomia a.f.r.i.k.a. gruppen
Kommunikationsgerilla
Ett meddelande från den obskyra tyska obygdén

Motkraft

www.anarkistiskabiblioteket.se

Det här meddelandet riktar sig till de som har fått nog av den repressiva politiken som gör sig påmind varje dag, som inte är tillräckligt frustrerade för att ge upp sina kritiska utgångspunkter och sitt perspektiv vad gäller politisk intervention, och som vägrar tro att radikal politik alltid måste gå rakt på sak, i huvudsak vara väldigt tråkig och alltid ytterst seriös. Det riktar sig till de som är intresserade av att vrida på normalitetens regler genom textuella, konstnärliga och rumsliga uttryck, genom att leka med all sorts material och tekniker såsom graffiti, träsnideri eller Internet. Det är utskickat av några kommunikationsgerillas från Tysklands landsbygd. Det är en inbjudan att delta i, kritisera, förnya och utveckla ett sätt att syssla med politik som erkänner verklighetens obevekliga allvar, utan att låta våra mer hedonistiska delar falla i glömska. Djärvhet i en situation med ökande rasism, statlig kontroll och välfärdsstatens förfall? Men ändå – inte ens Karl Marx förklarade tråkigheten såsom revolutionär.

Utgångspunkten för våra reflektioner över kommunikationsgerillan är en rätt så trivial insikt utifrån våra egna aktioner: informations- och politisk utbildning är fullständigt meningslöst om ingen vill lyssna. Efter åratals av pamflett- och flygbladsutdelning om allehanda skamlösheter, organisering kring informativa samtal och publicering av texter, så har vi börjat ifrågasätta den allmänna uppfattningen om informationens styrka och storhet. Traditionell radikal politik vilar mycket på idén om den rationella argumentationens övertygande förmåga. Tron att den lättfattliga informationen är en effektiv form för politisk aktion är obestridd. I ett teoretiskt ramverk som konstruerar ett manipulativt nätverk av mediala utsagor som påverkar myllrets medvetande ses kritiskt innehåll och det fria spridandet av "sanning" som ett tillräckligt redskap för att föra in det falska medvetandet på rätt spår. Efter postmodernismens tillkännagivande har det blivit en aning omodernt att hävda Den Enda Och Riktiga Sanningen. Men ändå, den traditionella uppfattning om radikal politisk kommunikation utgår fortfarande från idén att "den som kontrollerar sändningarna kontrollerar myllrets tankar". Den hypotesen utgår från en väldigt simpel kommunikationsmodell. Den fokuserar enbart på "avsändaren" (i masskommunikationens fall oftast industriellt och centralt organiserat), "mediet" som sprider informationen vidare och "mottagaren". De brusande ljuden i informationens kanaler är nästintill förbisedda. Varken euforin kring informationssamhället eller dess pessimistiska kritiker som oroar sig för informationens fördärv bemöter ett av de mest avgörande problemen med borgerlig representativ demokrati: faktisk information, även om den blir allmäntillgänglig, behöver nödvändigtvis inte ge upphov till

några konsekvenser. Även om berättelser om katastrofer, orättvisor, sociala och ekologiska skandaler publiceras, så leder det sällan till några följder.

Under de senaste åren har det pågått en hel del reflektion kring relationerna mellan informationens mottagande, kunskapsproduktion och möjligheterna att agera inom en social kontext. Mer fokus har lagts på de koder som sändaren och mottagaren använder i och med skrivande och läsande av meddelanden. Frågan har varit och är fortfarande "hur kan information bli meningsfull och hur kan den bli socialt relevant?" Information har i sig självt varken mening eller konsekvens båda utvecklas bara utifrån ett aktivt mottagande och beror på spännvidden hos publikens bemötande. Men den här grundläggande banaliteten har alltför sällan anammats inom ramverket för radikal politik. Kommunikationsgerillan fokuserar inte på argumentation och fakta likt de flesta flygblad, pamfletter, slagord eller banderoller. På sitt eget sätt besitter den en militant politisk position den är en direkt aktion inom utrymmet för social kommunikation. Men till skillnad från de flesta militanta positioner (gatsten möter skyltfönster) så syftar den inte till att förstöra maktens koder och kontrollsignaler. Den föredrar att bekämpa maktens omnipotenta pladder genom att förvränga och vanställa dess mening. Kommunikationsgerillan har inte för avsikt att ockupera, avbryta eller förstöra dom dominerande kommunikationskanalerna den fokuserar på att detournera och underminera dom framförda meddelandena.

Men vad är det då som är så nytt med allt det här? Egentligen ingenting. Det har trots allt funnits dadaisterna i Berlin, italienska Indiani Metropolitani, situationisterna och många andra. Kommunikationsgerillans praktik kan till och med spåras ända tillbaka till legendariska karaktärer som den Habsburgska soldaten Svejek och den vise dåren Till Eulenspiegel. Ståendes på tidigare avantgardisters axlar gör inte kommunikationsgerillan anspråk på att ha uppfunnit en ny politik eller grundat en ny rörelse. Det är bara fortsättningen på en ständig utforskning av den djungel som kommunikationsprocesserna utgör, av de ihoptrasslade och röriga vägarna av avsändare, koder och mottagare. Att inte enbart granska det sagda utan även fokusera på hur det sägs är utforskningsmetoden. Målet är en praktisk, materiell kritik av kommunikationens strukturer som grundval för makt och härskande.

Det borgerliga systemet hämtar sin styrka bl.a. genom sin förmåga att assimilera kritik. Varje demokratisk regering behöver opposition. Varje åsikt behöver balanseras av en annan, eftersom idén om den representativa demokratin bygger på illusionen om jämlikt utbyte. Den kritik som inte tillintetgör det dominerande systemets legitimitet, tenderar att bli en del av det. Kommunika-

tionsgerillan är ett försök att ingripa utan att uppslukas av den dominerande diskursen. Vi experimenterar med olika sätt att bli involverade i situationer samtidigt som vi avsäger oss varje konstruktivt deltagande.

Maktrelationer har en tendens att framstå som normala, naturliga och definitivt oundvikliga. De är djupt rotade regler för vardagslivet. Kommunikationsgerillan är ett av sätten att skapa kortlivade och glimrande stunder av förvirring och förvrängning. Stunder som säger oss att allting skulle kunna vara fullständigt annorlunda: ett brottstycke utopi som sår ett frö av förändring. Den symboliska ordningen hos de västerländska kapitalistiska samhällena är uppbyggda kring en diskurs av rationalitet och rationellt handlande. Kommunikationsgerillan bygger på den kraftfulla möjligheten att uttrycka en grundläggande kritik genom det icke-verbala, paradoxala och mytiska.

Men kommunikationsgerillan kan inte och är inte gjord för att ersätta en rationell kritik av den dominanta politiken och hegemoniska kulturen. Den är inte en ersättning för kontrainformation, utan skapar istället ytterligare möjligheter för ingripanden. Men den här formen är mer än grädden på moset och mer än ett tillägg till den "reella" politikens och den direkta, materiella aktionens hårda arbete. I jakten efter subversionens frön uppdagar kommunikationsgerillan de motsättningar som ligger gömda i de skenbart normala vardagssituationerna. Den försöker förvrida normaliteten genom att rikta sig till de latenta begär som oftast förträngs av handlingens ständigt närvarande regler. Regler som definierar de socialt accepterade beteendena och de 'normala' tolkningarna och kommunikationsmedlen. Vi har en tendens att tro vad vi vill tro. Ett banalt exempel: de flesta människor tycker inte att det är okej att planka, trots att det finns en utbredd åsikt om att kollektivtrafiken är alltför dyr. Men om kommunikationsgerillan vid en viktig folklig händelse (exempelvis begravningen av Lady Di) skulle sprida falska påståenden om att all kollektivtrafik skulle vara gratis för att garantera allmänhetens deltagande, skulle nog de flesta frestas av möjligheten av att slippa betala även om dom tvivlade på påståendenas trovärdighet.

Kommunikationsgerillan handlar om att attackera de maktrelationer som är inskrivna i den sociala organisering av tid och rum, i regler och vanor, i den allmänna ordningen och diskursen. Överallt i ett samhälles kulturella grammatik är legitimeringar och naturaliseringar av den ekonomiska, politiska och kulturella makten inskrivna. Kunskapen om den kulturella grammatiken kan användas för att skapa störningar genom att förvrida normalitetens regelverk. Såna störningar har möjligheten att ifrågasätta skenbart naturliga aspekter av det sociala livet. Dolda maktrelationer kan göras synliga och sedan undermi-

modig medias lagom ödelagda landskap, att se och känna kapitalismens makt och rymd.

Må vi inte glömma vart alla upptåg leder oss.

neras eller dekonstrueras. Man kan säga att kommunikationsgerillan siktar på en tillfällig expropriering av det kulturella kapitalet av en störning i den symboliska fördelningen av sociala relationer.

Använd Internet, upptäck framtiden! Kommunikationsgerillans praktik utvecklades före den datoriserade eran. Fram till idag upplever många kommunikationsgerillas en märklig dragning till att leva i det sen-kapitalistiska samhällets obygd. Det finns en böjelse åt bruket och missbruket av gammalmodig media exempelvis anslagstavlor, affischer, böcker och tidningar, offentliga uttalanden, händelser med direkt fysisk kontakt, ingripanden i det offentliga rummet. Därför är vi skeptiska mot trenderna och löftena kring nätet. Det har sagts att liberalism för oss direkt in i hyperrymden. En rymd med fullständig frånvaro av statlig kontroll, med anti-copyright, fri produktion av idéer och varor, fritt och jämlikt flöde av information och människor över alla gränser. Så ser drömmen ut som några frihetens-och-äventyrets nätideologer från Kalifornien förde fram. Men nyliberalism funkade knappast så. Snarare gäller frihet åt marknaden, kontroll över människorna. Det blir alltmer uppenbart att Internet inte utgör någon virtuell värld av frihet bortom statens och företagens kontroll. Stämningen som det elektroniska leksaksföretaget gjorde mot nätartisten Etoy har visat hur mycket företagsvärlden anstränger sig för att ta kontroll över det virtuella territoriet. Det efterföljande leksakskriget och den totala segern för nätartisterna gav en skyms av vad som är möjligt, om vi använder nätet som ett utrymme för ingripande (. Det finns fortfarande möjligheter för fritt utbyte, det finns strömningar av informationsspridning bortom polisiär kontroll och vissa delar av nätet är styrda av gåvoekonomi istället för kommersialism. Men företagsekonomin stärker sitt grepp och om de lyckas kommer estetiken och funktionen hos Internet inte vara dominerad av cyberpunks utan av företagets själv-representation – späckad med en myriad av medelklasskräk, som visar upp sina hem-ljuva-hem med trädgårdstomtar på företagssponsrade hem-sidor. Vårt intryck är att kommunikationens problem och strukturer på nätet inte fundamentalt skiljer sig från dom som vi stöter på annars åtminstone inte så mycket som trenden vill få oss att tro. Några mediateoretiker (som Michael Halberstedt och hans "Economy of Attention") har till och med upptäckt att dom potentiella mottagarna av elektronisk information, kan filtrera och bortse från meddelanden. Men man kan göra så mycket mer med dom! De flesta användare väljer inte meddelanden i första hand för dess innehåll. Precis som en tidningsläsare eller flygbladsmottagare använder dom/vi en måttstock som kan förstås i termer av kulturell grammatik och kulturellt kapital. Det är uppenbart för alla som har försökt dela ut flygblad till folk på gatan. Nätets möjlighet

att distribuera oändlig information är strukturerat precis likt traditionell medias behov av publik. Kommunikationens grundläggande problem är desamma på båda sidor av den elektroniska fronten. Vi måste komma bort från tron om informationens storhet om vi ska utveckla taktiker för att använda nätet som ett utrymme för kritiskt ingripande. Precis som med det offentliga utrymmet måste vi fokusera på den sociala och kulturella miljöns inflytande.

”Tillgång åt alla”, ”Bredband för alla”: det är legitima krav om nätet ska vara mer än en elitistisk lekplats för medelklassen. Inom vissa yrken har tillgången till adekvata kommunikationsmedel redan blivit en avgörande nödvändighet för vardagslivet. Men information och kommunikation är inte självändamål. Först av allt konstituerar dom en alltmer viktig terräng för social, politisk och kulturell kamp. Även om vi är uppkopplade, betyder det inte uppkomsten av ett paradys av jämlika möjligheter. Vi behöver fortfarande attackera de maktrelationer som är inskrivna i kommunikationsprocessens strukturer både inom och utanför nätet. I informationskapitalismens gryning blev sådana attacker mer än bara en metod eller en teknologi för politisk aktivism: när informationen blev en vara och det kulturella kapitalet en avgörande tillgång, blev förvrängningen och nedvärderingen av båda ett direkt angrepp på det kapitalistiska systemet. Eller snofsigare uttryckt: det handlar om klasskrig. Paradoxalt nog utgör de ökade ansatserna till polisiär övervakning av nätet också en ökning av dess dragningskraft som verksamhetsfält. Påhittade och falska rykten inom och utanför nätet hjälper redan till att motarbeta förvaruligande och statlig kontroll trots allt är Internet en perfekt plats för produktionen av rykten och påhitt. Där teknologisk kunskap är tillgänglig mångfaldigas möjligheten att förfälska och ta över domäner och hemsidor, att fördärva och förvränga informationsflödet. Kommunikationsgerillan förvrider medvetet såna länkar med målet att om-kontextualisera, kritisera och omfigurera det ursprungliga meddelandet. På nätet hamnar kommunikationens hypertextuella aspekter för första gången i förgrunden och hypertexten erbjuder fascinerande möjligheter för alla möjliga hyss och upptåg. Fantasifull hacking av en hemsida exempelvis CIA:s där man istället för att lämna ett slött ”Central Stupidity Agency” (se) ändrar några länkar och lämnar resten intakt. Det är fruktansvärda saker man skulle kunna göra på det sättet.

Men fascinationen inför dessa möjligheter ska inte leda oss till en teknocentrisk inskränkning av visionernas fält. Hackern såsom mytisk figur representerar en gerilla som strävar efter manipulering av teknologi men med vilket mål? Hackern får tillfällig kontroll av en kommunikationslinje men de flesta är i huvudsak intresserade av att lämna nätgraffiti eller helt enkelt ”göra det”

(se The Hacker Museum, . Men andra återupptäcker kommunikationsgerillans forna praktiker: I nettime läxade nätartisten Heath Bunting upp sig själv i en falsk recension (Heath Bunting: Wired or Tired?) och återuppfann därmed den metod som Marx och Engels använde när dom förfälskade fördömande recensioner av prominenta ekonomer för att dra uppmärksamhet åt Das Kapital.

Internet erbjuder också fascinerande möjligheter på ett annat sätt: bortom denna verklighet är Nätet en urban myt – och kanske den starkaste och mest vitala av alla. Den sociala diskursen uppfattar Nätet som platsen där morgondagens människor, njutningar, sex och kriminalitet redan är verklighet. Använd Internet, lär av framtiden! Farhågor och begär är projicerade på Nätet: det är den mytiska plats där vi kan se vårt samhälles framtid. Paradoxalt nog ger den profetiska gåva som tillskrivs nätet trovärdighet åt vilken information som helst som cirkuleras där. Den ”riktiga världen” tror på informationen eftersom den kommer från det virtuella riket – istället för tvärtom. Ett exempel: I Tyskland finns en mångårig lek som kallas för ”Kaosdagarnas Upptåg” (. Sedan tidigt 80-tal har punkare skapat en tradition av att ha stora möten. Självfallet brukade den inblandade staden bli förskräckt, polisen blev förvarnat och mer än ofta slutade det hela i rejäla kravaller. 1996 skickade någon ut ett meddelande på nätet att på dag X skulle alla punkare i Tyskland mötas i Hannover för att förvandla staden till en grushög. Kungörelsen var gjord, några flygblad (kanske ett dussin) distribuerades till de vanliga marodörerna. Så på den stora dagen upptäckte mängder av journalister horder av kravallsnutar från hela Tyskland på väg till Hannover. Ännu en gång var den allmänna ordningens väktare på väg för att försvara civilisationen mot mörkrets krafter fast de senare var svåra att hitta. Tydligt möttes dom lugnt och ostörda av polisen på en annan plats. Det mest förvånande med det hela var att det funkade flera gånger. För den allmänna ordningens väktare och den offentliga diskursen var nätet uppenbarligen en källa till hemlig kunskap alltför fascinerande för att ignoreras. Vi ska inte nämna i detalj dom otaliga gånger när journalister, statstjänstemän, säkerhetspolis o.s.v. duperades av falska rykten som spreds på nätet exempelvis när den största tyska presstjänsten DPA lurades av en hemsida för ett falskt företag som erbjöd mänskliga kloner, inklusive kopior av Claudia Schiffer och Sylvester Stallone. Den här effekten har reproducerats: nästa hyss var ourfirsttime.com. Det finns en smärre risk att mainstream media lär sig snabbt. Förutom sin funktion som ett verktyg för nätverkande är nätet en utsökt lekplats för kommunikationsgerilla, framför allt för dom som bor i den elektroniska kommunikationens nätskrapor. Men vi får inte glömma bort att vandra och fråga oss fram längs gatans djungel, att besöka gammal-